

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

IV обикновено Народно Събрание.

(Първа редовна сесия.)

V. ЗАСЪДАНИЕ, ЧЕТВЪРТЪКЪ 24 ОКТОМВРИЙ 1884 ГОД.

(Начало въ 1 часъ и 15 мин. по пладнѣ, подъ председателството на г-на Стамболова.)

Председателъ: Ще се чете списъка на депутатитѣ за да се види, кои присъствуватъ и кои отсъствуватъ.

Секр. Лукановъ! (чете списъка).

Отсъствуватъ: Петръ Мишайковъ, Тестеджели Мустафа, Ст. Саввовъ, Антонъ Самоковлийски, Петръ Ненковъ Другански, Етемъ Мехмедовъ, Бърни Бърневъ, Хр. Симидовъ, Ив. Сейновъ, Ат. Каракашевъ, Никола Живковъ, Драганъ Цанковъ, Османъ Бей, Гендо Недювъ, Ат. Храновъ, Хр. Дюкмеджиевъ, Антонъ Попповъ, Д. Буровъ, д-ръ Д. Молловъ, Петко Кънчевъ, Иор. Тодоровъ, Ив. Стамболовъ, Г. Живковъ, Юсуфъ Мустафовъ, Никола Кънчевъ, Вичо Козловъ.

Председателъ: Отъ 190 души представители присъствуватъ 163; повеже има законно число представители, за сѣданието се отвара. На дневний редъ ще се разисква:

1) Предложението отъ г. Манова, да се печататъ въ «Държавенъ Вѣстникъ» скратенитѣ протоколи на Народното Събрание.

2) Предложението отъ г. Ив. Славейкова, да се печататъ въ «Държавенъ Вѣстникъ» стенографическитѣ протоколи на Нар. Събрание.

3) Предложението отъ г. Мирски, да се даде по единъ екземпляръ отъ стенографическитѣ протоколи на Нар. Събрание отъ извънредната му сесия на абонатитѣ на «Държавенъ Вѣстникъ».

4) Запитванието отъ г. Стоилова относително прѣснатитѣ слухове за злоупотрѣблението на държавнитѣ пари отъ министри и частни лица.

5) Предложението отъ г. Мирски за обнародване на законитѣ въ годишни сборници.

6) Запитванието отъ г. Никола Живковъ, за унищожението на настоящий законъ за печата, който противорѣчи на Конституцията.

И така споредъ дневний редъ ще се разисква първо предложението на г. Манова.

Мановъ: Г-да представители! Въ едно отъ по-прежнитѣ засѣдания, като стана дума за печатанието въ «Държавенъ Вѣстникъ» протоколитѣ на Нар. Събрание, азъ предложихъ за дневенъ редъ и днесъ му е реда да се разгледа, едно предложение: да се печататъ въ «Държавенъ Вѣстникъ» скратенитѣ протоколи на Нар. Събрание, на основание на което искамъ да се приеме предложението ми, тъй щото да могатъ не само тѣзи, които присъствуватъ като депутати въ Нар. Събрание и които иматъ възможность да посѣщаватъ Нар. Събрание и да слушатъ онова което разискваме и рѣшаваме въ Нар. Събрание, но и всички, които се намиратъ вънъ отъ оградата на Нар. Събрание да могатъ да научватъ, каквото се рѣшава въ Нар. Събрание, да могатъ да слѣдятъ

за дѣйствиата на онѣзи свои представители, които сж про-
водили въ Нар. Събрание, всѣка околия отъ своето мѣсто.

Азъ казахъ и тогава а и сега ще повтори, че има хора,
които се ползватъ, тѣй да кажж, отъ мълчанието на офи-
циалнитѣ протоколи на Нар. Събрание и распрѣсватъ раз-
лични слухове, че еди-кой искалъ незнамъ какво да направи,
а че другъ му въспречителствувалъ, че не можалъ да го на-
прави. Като нѣма официални протоколи, дава се възможностъ
да експлоатиратъ общественото мнѣние и да клеветятъ
нѣкои. Като обърнахъ внимание върху нашия дѣйствующъ
за сега правилникъ, на мнѣние съмъ туй мое предложение
да се поизмѣни, да не бѣде ново предложение, защото 27
членъ отъ дѣйствующий сега у насъ правилникъ предвижда,
че трѣбва да се печататъ както скратенитѣ, тѣй и стено-
графическитѣ протоколи. Членъ 4 отъ правилника казва,
че стенографическитѣ протоколи сж официелни и трѣбва да
се печататъ въ «Държавенъ Вѣстникъ». Но въ 27 членъ
тоже се говори: (чете го):

«Чл. 27. Секретаритѣ сж длѣжни подъ надзорътъ на
едного отъ подпредседателитѣ: да пазятъ редовно архивитѣ
на Събранието; да приематъ представляемитѣ отъ разни
мѣста или лица, освѣнъ депутатитѣ, прошения и по реда
на приеманието иъ да ги представятъ на Събранието въ
първото засѣдание подиръ приеманието имъ; да държатъ
редовно скратенитѣ протоколи, и подиръ одобреннето имъ,
да се грижатъ да се предаватъ часъ по-скоро за напечат-
ване както и стенографическитѣ. Въ помощъ на секретаритѣ
се даватъ писци, числото на които се опредѣля спо-
редъ потребноститѣ.

Така щото азъ казвамъ предъ видъ на това постановле-
ние въ 27 чл. отъ правилника, струва ми се, че сега трѣб-
ва само да се помоли бюрото, тѣй да се каже, да се распо-
реди за изпълняването на 27 чл. отъ дѣйствующий за
сега правилникъ. Ново предложение не може сега да същес-
твува, както бѣше наречено това, защото този въпросъ е
вече рѣшенъ. У насъ за сега този правилникъ и неговитѣ
постановления сж задължителни за насъ и за бюрото. И азъ,
тѣй, да се каже, сега преобразувамъ предложението си и
права молба къмъ бюрото, да се изпълни предписанието на
чл. 27. Не се съмнявамъ, че никой не ще бѣде противъ
предложението да се печататъ скратенитѣ протоколи на Нар.
Събрание, защото туй би било въ явно противорѣчие съ
27 чл. отъ правилника.

Председателъ: По предложението на г. Манова има за-
писани да говорятъ 5 души. Но понеже г. Мановъ го отте-
гля и се обръща къмъ бюрото съ молба да се постараетъ да

испълни 27 чл. отъ правилника, бюрото ще се постараетъ
да направи това нѣщо, но то ще зависи и отъ добрата воля
на секретаритѣ. Тѣй щото това предложение само по себе
си пада; понеже тозъ който го предлага, го оборва самъ,
нѣма си мѣстото да се говори. За това въ силата на правил-
ника нѣма да дамъ дума на другитѣ. Питамъ да ли оттегля
г. Мановъ предложението си.

Мановъ: Оттеглямъ го въ такъвъ смисълъ.

Председателъ: Слѣдва предложението на г. Ив. Сла-
вейковъ.

Иванъ Славейковъ: Азъ знаехъ твърдѣ добрѣ, когато
направихъ предложението си, че въ правилника се пред-
вижда печатанието на протоколитѣ. Знаехъ още, че стено-
графическитѣ протоколи на Нар. Събрание се печататъ. О-
баче моята цѣль не бѣше да искамъ да се печататъ стено-
графическитѣ и съкратенитѣ протоколи, моето предложе-
ние бѣше, щото тѣзи протоколи да се напечатватъ колкото
е възможно по-скоро, за да можатъ и външнитѣ хора да
чуятъ и видятъ дѣлата на Нар. Събрание; да можатъ да
знаятъ течението на всичко онова, което се върши отъ Нар.
Събрание. Вий знаете, господа, отъ миналитѣ години, че се
е случвало, щото стенографическитѣ протоколи на Нар. Съ-
брание отъ нѣкоя сессия сж се напечатвали едва когато е
настъпвало да дойде втората сессия. Менѣ ми се струва, че
тукъ има едно важно, тѣй да кажемъ, отпущение.

Ний имаме интересъ, щото всичко онова, което говоримъ
тукъ, което рѣшаваме тукъ, да бѣде извѣстно на вредъ изъ
България, и не само на вредъ изъ България, но и на онѣзи
въ странство, които се интересуватъ въ нашитѣ работи;
слѣдователно нашия интересъ е стенографическитѣ прото-
коли, колкото се може, по-скоро да се печататъ.

Мнозина отъ Васъ, г-да, знаятъ твърдѣ добрѣ какъ стои
тази работа въ другитѣ държави. Въ другитѣ държави, тази
вечеръ става засѣдание, а на сутринята протоколитѣ сж на-
печатани и всичко, което се говорило и вършило, се знае
на другиятъ день вврѣдъ изъ цѣла страна. Азъ не можъ да
кажж, че у насъ това е възможно да бѣде, защото за това
сж нуждни условия, които у насъ не съществуватъ. Но ако
у насъ не е възможно на другия день да се печататъ, менѣ
ми се струва, може да стане слѣдъ три дена, може слѣдъ 5
дена, може слѣдъ 6, слѣдъ 7 дена най-вече; но тѣй както
се практикува у насъ, даже слѣдъ 7 мѣсѣца нѣма протоколи.
Вѣрмамъ всица съзнавате нуждата отъ бързото напечат-
ване на протоколитѣ, както и ползата, която ще произ-
лезе отъ това нѣщо. По тази причина азъ права слѣдую-
щото предложение, което съмъ на пълно увѣренъ, Нар. Съ-

брание ще одобри и косто вѣрвамъ бюрото на Нар. Събрание ще положи въ дѣйствиe: първо, да се печататъ стенографическитѣ протоколи на Нар. Събрание въ колкото е възможно по-скоро врѣме въ «Държавний Вѣстникъ.» Това напечатване може да бѣде въ самия «Държав. Вѣстникъ», или въ притурка на Вѣстника, но работата е да се печататъ колко е възможно по-скоро. Второ за тази цѣль, бюрото трѣбва да земе нужнитѣ мѣрки, да се увеличи числото на стенографитѣ и писцитѣ.

Азъ вѣрвамъ, че като се прибавятъ нѣколко души стенографи и писци и бюрото като помоли Министерството на Просвѣщението да даде заповѣдъ въ Държавна Печатница да се даватъ протоколитѣ да се нареждатъ щомъ се испратятъ, то слѣдъ 10 дена най-вжсно ще имаме протоколи и ще знаемъ какво сме говорили и какво рѣшавали въ предшнитѣ засѣдания. Тогазъ и всѣки българинъ, който е гражданинъ и се интересува отъ нашитѣ дѣла тукъ ще ги има въ рѣка да ги чете да види що е разисквано и що рѣшавано.

Предсѣдателъ: Първата частъ отъ предложението на г-на Ив. Славейкова се намира въ 4 чл. отъ правилника. А бюрото спорѣдъ съ колко сили стенографически и писарски располага, ще се потруди да направи това, което му се диктува отъ въпросния членъ.

За втората частъ отъ предложението на г-на Ив. Славейкова, бюрото е телеграфирало да дойдѣтъ единъ, двама стенографи или колкото има българи въ Румелия. По тоя начинъ работата ще се върши по-скоро.

Този въпросъ ми се струва рѣшенъ веднажъ ще бѣде не умѣстно да се рѣшава пакъ отъ ново, заради това ако се удовлетвори г-нъ Ив. Славейковъ, съ това че бюрото ще земе нужнитѣ мѣрки да не се разисква понатагъкъ.

Ив. Славейковъ: На пълно съмъ съгласенъ.

Предсѣдателъ: Г-нъ Ив. Славейковъ е съгласенъ да изпълни бюрото, това, което му налага правилника.

Слѣдва предложение на г-нъ Мирски.

Мирски: Г-да представители, отъ това, което казаха г-да предговорившитѣ, се разбира много добрѣ, какво значение има скорото напечатване и разпрѣсване протоколитѣ на Нар. Събрание, за да може всѣки вврѣдъ, който се интересува да узнае по-скоро какво се е разисквало и рѣшавало отъ Нар. Събрание.

Сжществуюция у насъ г-да представители правилникъ, за вжтрѣшния редъ, който както всички знаемъ е задължителенъ за насъ до като се замѣни съ новъ, съдържа единъ членъ именно 37, по който съкратенитѣ протоколи тутакси

трѣбва да се печататъ, слѣдъ одобраваньето имъ отъ Нар. Събрание. Това нѣщо не стана съ съкратенитѣ протоколи на извънредната сесия на настоящето Нар. Събрание. Споредъ забѣлжката на 4 чл. отъ правилника това се предписва и за стенографическитѣ протоколи, но и това не стана. Като имахъ тѣзи нѣща предъ видъ, направихъ предложение да се изпълнятъ нѣща рѣшени.

Тѣй като нито протоколитѣ на извънредната сесия не сж се печатали въ «Държавенъ Вѣстникъ,» до сега нито можтъ вече да се печататъ, тѣй като нито стенографическитѣ протоколи не сж се напечатали въ този вѣстникъ, нито пакъ е възможно напечатваньето имъ отъ сега на татакъ въ този вѣстникъ, азъ мисля ако има достатъчно число екземпляри отъ стенографическитѣ протоколи, да се пратятъ чрезъ администрацията на «Държавенъ Вѣстникъ» на абонатитѣ му, за да можтъ абонатитѣ на «Държавенъ Вѣстникъ» да иматъ по единъ екземпляръ. Ако има достатъчно число, тогава да се прати поне по единъ екземпляръ на всичкитѣ общини въ Княжеството.

Шивачевъ: Отъ всичко това става явно, че у насъ нѣма законъ или че у насъ законитѣ изпълнява, кой както иска. Забѣлжката на 4 чл. казва, както забѣлжи г-нъ Мирски, че стенографическитѣ протоколи трѣбва да се печататъ въ «Държавенъ Вѣстникъ,» и понеже тѣй не стана, да се подарятъ отъ напечатанитѣ протоколи на всѣки абонатъ по единъ. Въ сжщо врѣме, бихъ помолилъ бюрото да благоволи и да се распореди да се напечататъ по-скоро протоколитѣ, и да не става тѣй както въ извънредната сесия, гдѣто 4 мѣсеца подиръ получихме протоколи.

Ташикмановъ: Добрѣ би било, г-да представители, ако се раздадеше на всѣки абонатъ на «Държавенъ Вѣстникъ» по единъ екземпляръ отъ тѣзи протоколи, тѣй като съ това ще се даде по-голяма възможность да се распространятъ тѣзи протоколи и да видятъ повече читатели, какво се е вършило въ Нар. Събрание; но трѣбва да знаемъ, че всичкото число на екземпляритѣ е 2000. Отъ тѣхъ до 250 сж раздадени на абонатитѣ, около 200 на представителитѣ и оставатъ всичко 1450 екземпляра, които на дали ще достигнатъ за цѣлото число абонати на «Държавенъ Вѣстникъ.» Но азъ съмъ съгласенъ съ послѣдната частъ на предложението на г-на Мирски, да се раздадѣтъ, за сега, по единъ екземпляръ поне на всичкитѣ учрѣждения въ Княжеството и общинитѣ; а отъ сега нататъкъ, съгласно съ 4 членъ отъ правилника, ще се печататъ въ видъ на притурка на «Държавенъ Вѣстникъ» и ще иматъ възможность всички абонати да се снабдаватъ съ по единъ екземпляръ; защото ако се не печататъ на отдѣлни

притурки, трѣбва да се уголѣми форматътъ на «Държавен Вѣстникъ», тъй като, съгласно съ 27 чл. отъ вътрѣшния правилникъ, ще се печататъ въ него и скратенитѣ протоколи. За това ще бѣде по̀добрѣ да се печататъ като приложение, отъ които отпослѣ, да се състави особна книжка, печатана въ сѣщия форматъ и съ сѣщитѣ букви. По моето мнѣние да се приеме само тѣзи частъ отъ предложението на г-на Мирски: да се раздадѣтъ по единъ екземпляръ само на общинитѣ и правителственитѣ учреждения. (Гласове: прието!)

Мирски: Отъ обяснението, което даде г. Ташикмановъ, азъ съмъ удовлетворенъ, понеже не е имало достатъчно число напечатани протоколи; заради това не настоявамъ на първата частъ.

Ив. Касабовъ: Г-да представители, азъ ще кажж нѣщо върху протоколитѣ. Тукъ се каза, че протоколитѣ трѣбва да се печататъ, т. е. скратенитѣ протоколи, но това предложение се оттегли, като се имаше предъ видъ, че това е определено въ правилника; слѣдователно трѣбва да се слѣдва споредъ него. Тука, като се каза, че ще се слѣдва правилника, азъ има да кажж нѣщо по 4-й членъ, въ който е казано: (чете): «Протоколитѣ на засѣданията биватъ два вида, скратени и стенографически. Единъ отъ секретаритѣ или подпредсѣдателитѣ прочита скратения протоколъ на миналото засѣдание, върху който ставатъ потребнитѣ бѣлѣжки отъ говорившитѣ.»

Сега, г-да, азъ гледамъ тукъ, че тоба нѣщо не се изпълнява; заради това мисля да кажж нѣщо за тѣзи протоколи. При всичко, че не съмъ за «да се печататъ тѣзи протоколи», но ще обърнѣ вниманието ви, че тѣ немогѣтъ да се печататъ на врѣме, защото ние не можемъ да захванемъ засѣданието, до дѣто не се прочете протокола отъ миналото засѣдание. Това защо е? Има си причини. Но трѣбва да видимъ да ли тѣзи причини сѣ оправдателни; да видимъ цѣльта на тѣзи скратени протоколи. Цѣльта на тѣзи протоколи, г-да, не е да се дадѣтъ на публичность, т. е. по тѣхъ вѣнъ да узнаятъ хората дѣлата на Събранието; но цѣльта имъ е съ тѣхъ да се констатира едно нѣщо и това констатиране се касае единствено до насъ, самитѣ представители. Какво се писва въ протоколитѣ? Писва се, че имало засѣдание, кога, въ кой день, при какъвъ съставъ, какво е било представено на разискване, кои отъ представенитѣ въпроси сѣ рѣшени, съ какво гласопозавание: тайно ли или явно, и най-послѣ колко души сѣ били *за* и колко *противъ*, и послѣ какво нѣщо е оставало отъ този дневенъ редъ за идущето засѣдание. Ще каже, че трѣбва да се констатиратъ тѣзи работи, за да ги

знаемъ, преди да захванемъ да засѣдаваме. А онова, което се предлага, за да се печататъ тѣзи протоколи, ще прави спѣшка, понеже не може да се открие засѣданието, ако гледаме точния смисълъ на вътрѣшния правилникъ, преди да се прочете протокола, а пакъ много нѣти се случва, че, когато се четатъ протоколитѣ, ставатъ разни забѣлѣжки. Отъ това заключавамъ, че тѣзи протоколи не сѣ за навѣнъ, да ги знае публиката. Въ тѣзи протоколи, споредъ мене, се бѣлѣжи твърдѣ въ кратицѣ какво е казалъ единъ представителъ при разискванието на извѣстенъ въпросъ, другитѣ оратори какво сѣ говорили по него и пр. По това всичко не може да се забѣлѣжи въ тия кратки протоколи; тъй щото, споредъ мене, ще бѣдѣтъ за представителитѣ официални стенографическитѣ протоколи и само тѣ трѣбва да се печататъ. Ако ли рѣшимъ да се печататъ и скратенитѣ протоколи, то ще се печататъ съ другитѣ заедно въ «Държавен Вѣстникъ». А такъвъ единъ скратенъ протоколъ, до колкото се изисква отъ вътрѣшния ни правилникъ, едва ли ще бѣде съставенъ на единъ листъ или въ една страница на единъ листъ и едва ли ще може да бѣде повече отъ 20, 30 или 50 реда. Този протоколъ не е за да констатира тия работи подробно, но за да държи нашия порядѣкъ или, тъй да кажж, нашия синджиръ, който ще введемъ.

Послѣ ние виждаме тука, че не сѣ прочетени протоколитѣ отъ 2 и отъ три засѣдания. Затова, като правилника е въ дѣйствието и като въ всѣко засѣдание протоколитѣ трѣбва да ги чете бюрото или по-добрѣ секретаритѣ, азъ моля почтаемото бюро да обърне внимание върху правилника и това нѣщо да не се продължава отъ сега нататѣкъ. Азъ мисля, че може бюрото да има различни спѣшки, но отъ друга страна вѣрвамъ, че г-да представителитѣ ще се съгласятъ да се излагатъ въ скратенитѣ протоколи дебатитѣ на кратицѣ, тъй като подробнитѣ дебати ще се бѣлѣжатъ въ стенографическитѣ протоколи. Слѣдователно, да се прочитатъ скратенитѣ протоколи и тогава ще знаемъ какво се е разисквало въ миналото засѣдание и какво ни предлѣжи да разискваме въ настѣпающето засѣдание. Това ще ви моля: щомъ се открие засѣданието да се прочете скратения протоколъ отъ миналото засѣдание.

Предсѣдателъ: Бюрото се старало за изпълнението на правилника, а че въ кой протоколи не сѣ се чели, то е истина, а азъ забѣлѣжвамъ, че г-да секретаритѣ би трѣбовало да иматъ по-голѣма ревность, въ изпълнението на своята работа; но въ сѣщото врѣме имамъ честь да кажж на г-да председателитѣ, че тия секретари, които сѣ при бюрото и съставляватъ бюрото, сѣ недостатъчни. Заради това, мисля,

за да бжде изпълнението на правилника по редовно и, тъй като нѣкои отъ секретаритѣ не могатъ да напишатъ свое-врѣменно протоколитѣ, то трѣбва да се турятъ по-много хора; така щото, въ всѣко заседание да има по двама нови, които да се мѣняватъ прѣзъ 3 или 4 заседания. Слѣдователно, бюрото мисли за напредъ да бждатъ секретаритѣ не 6, а 10. И азъ мисля, че това предложение, като е доста умѣстно, за да се изпълнява по-точно вътрѣшния правилникъ, никой нѣма да бжде противъ него. Бюрото предлага, щото къмъ сѣщаествующитѣ 6 секретари да се прибавятъ още 4-ма. По този въпросъ, както и по туй, което се говори до сега, има думата г-нъ Мановъ.

Н. Мановъ: Отказвамъ се.

Ташикмановъ: Като секретарь на Нар. Събрание азъ отблъсвамъ отъ себе си това именно, което се каза отъ г-на председателя за секретаритѣ; защото се поменж само нѣкои отъ секретаритѣ, безъ да се опредѣли, кои именно отъ секретаритѣ не изпълняватъ съвѣстно и акуратно своята длъжностъ. Това искахъ да забѣлѣжж, защото самъ г-нъ председателъ каза, че нѣкои отъ секретаритѣ сж прочели вече въ Нар. Събрание своитѣ протоколи. Ще кажж нѣщо и върху тава, което предложи г-нъ Касабовъ, че трѣбвало да се избѣгва отъ да се забѣлѣзватъ подробно дебатитѣ въ скратенитѣ протоколи: Азъ незная, какъ ще погледне Нар. Събрание на този въпросъ, но ако приеме предложението на г-на Касабова, азъ, въ такъвъ случай, ще направя друго предложение, щото скратенитѣ протоколи, да се съставятъ по тази форма: въ заседание еди кое, разгледахъ се еди кои предмѣти, и се рѣши туй и туй. Да се предложи въ такъвъ смисълъ и, ако се приеме това предложение, излишно би било да се избиратъ още 4-ма секретари.

Председателъ: Какъ трѣбва да се пишатъ скратенитѣ протоколи, за това нѣщо има дебати и рѣшения още отъ Нар. Събрание прѣзъ 1880 год. И, съгласно съ това рѣшение, за напредъ ще се съставятъ скратенитѣ протоколи. Да ставатъ нови рѣшения по въпросъ вече рѣшенъ и свършенъ, не ще бжде умѣстно. Скратенитѣ протоколи сж кратки: въ тѣхъ може да се пишаватъ дѣйствиата за 5 или 6 часа въ 10 или 12 минути. А, каквото трѣбва да се върши по-нататъкъ, бюрото ще върши. Но, като има нужда отъ скратени протоколи и, въ особенностъ, като има хора, които заявяватъ съ голѣма ревностъ да работятъ, като секретари, желалъ бихъ да се избератъ тѣ. Бюрото не оттегля предложението си за още 4-ма секретари и това предложение е сходно съ всичкитѣ 3 дневни предложения. За това бюрото предлага да се избератъ още 4-ма секретари.

Мирски: Моето предложение е съвършено независимо отъ предложението на двамата предговоривши и отъ предложението за избирание на добавачни секретари; защото азъ искамъ едно нѣщо, което се касае до такава работа, която секретаритѣ нѣма да работятъ. Заради това трѣбва да се гласува моето предложение отдѣлно.

Председателъ: На г-на Мирски предложението да се изпълни нѣма практическа възможностъ, защото само 1400 или 1500 дневници отъ Търновската извънредна сесия имаме напечатани и, ако Събранието рѣши да се даде на всѣки абонатъ на «Държавенъ Вѣстникъ» по единъ екземпляръ отъ тия дневници, тогава трѣбва да се напечататъ други нови, тъй като абонатитѣ на «Държавенъ Вѣстникъ» възлизатъ до 2 или 3 хиляди.

Мирски: Още когато развихъ предложението си, казахъ, че ако нѣма достатъчно число напечатани протоколи отъ Търновската извънредна сесия, тогава да се раздадатъ отъ тѣхъ по единъ екземпляръ на общинскитѣ управления и сетнѣ добавихъ да се раздадатъ и на книжевнитѣ дружества или читалища. Това е моето предложение.

Председателъ: Желаетъ ли нѣкой още да говори по предложението на г-на Мирски? (Гласове: не желаетъ). Тогава ако никой не желаетъ да се говори по-нататъкъ, то това предложение ще се вотира. Г-нъ Мирски предлага, щото протоколитѣ отъ извънредната сесия на настоящето събрание да се раздадѣтъ на общ. управления и други общественни учреждения, а така сжщо да се проводятъ отъ тѣхъ по единъ екземпляръ на нѣкои книжовни дружества и читалища. Който приема предложението на г-на Мирски, да си дигне ржката. (Большинство). И така предложението на г. Мирски се приема.

Подиръ туй иде на редъ предложението на бюрото за избиранието още на 4-ма допълнителни секретари за да отиватъ работитѣ по-редовно. По това предложение, който желаетъ, може да говори.

Ташикмановъ: Азъ съмъ на мнѣние, г-да представители, че 6 души секретари сж достаточни, стига само всичкитѣ 6 души еднакво ревностно да изпълняватъ своитѣ длъжности. Зарадъ туй, азъ поддържамъ да си остане сжщото число секретари при бюрото на Народното Събрание и за отъ сега нататъкъ.

Никола Живковъ: Отъ думитѣ на г-нъ Касабовъ забѣлѣжвамъ, че той направи напомнувание, или тъй да кажж, единъ видъ избличение на секретаритѣ, че неспълнявали своитѣ длъжности, като не сж четени протоколи въ заседания; но азъ ще му възразя, че за туй нѣщо той имаше право

да каже именно за тѣзи секретари, на които билъ редътъ и не сж прочели своитѣ протоколи, и тѣ можеха да обяснятъ причинитѣ за това не четение; а пакъ има секретари, които напълно сж изпълнявали своитѣ длѣжности, както вие сами, г-да представители, сте чули да сж се чели нѣкои протоколи; тѣй щото да се изобличаватъ всичкитѣ всекретари, че по немарение или неразбиране на своитѣ работи не сж си чели своитѣ протоколи, не си е умѣстно. Колкото за предложението на г-на председателя, да се добавятъ още 4-ма добавочни секретари, азъ ще кажъ, самата Конституция предвижда, какво Събранието може да рѣши да избере толкова секретари, колкото види за нужно. Върху туй всѣки отъ насъ, който е билъ удостоенъ да има работа въ бюрото ще се съгласи, че тѣй достаточнo ще се улечатъ работитѣ и съкратенитѣ протоколи ще се съставляватъ по редовно. Колкото за сегашнитѣ забѣлѣжки азъ желая да се споменятъ, именно кои сж си пренебрегнали работата. Г-нъ председателъ да каже, кой отъ секретаритѣ си е изпълнявалъ длѣжноститѣ и кой не. И общо изобличение нѣмаше да се направи. За туй именно да се обясни: кой не изпълнявалъ своята длѣжностъ и защо?

Председателъ: Менѣ ми се струва, че г-да представителитѣ немогатъ да правятъ изобличения. Въпросътъ е че всичкитѣ представители желаятъ да бжде по скоро напечатано всичко, което се говори и разисква и мисля да се дебатира толкова много ще бжде излишно. Трѣбва да се гласува за това: колко да бждатъ секретари 6 или 10. И това нѣщо толкова е просто, щото не намирамъ за умѣстно да дамъ думата на тѣзи, които говорятъ по този въпросъ. Който отъ г-да представителитѣ желае да се разисква още въпроса за 4 секретари, да си дигне ржката. (Единъ дига). Само единъ дигна. (Ив. Касабовъ иска думата). Преди васъ, г. Касабовъ, има 8 души които желаѣтъ да се говори; но Събранието рѣши да се не разисква по натагъкъ по този въпросъ. Сега предложението на бюрото ще се вотира. Който приема това предложение да има още 4 секретари, да си дигне ржката. (Болшинство). Слѣдователно, предложението на бюрото се приема. Тогазъ трѣбва да се пристъпни къмъ избирание на тѣзи секретари, (Гласове: да). Сега ли желае Нар. Събрание да се избератъ или въ идущето заседание? (Гласове: сега! Който желае да се изберѣтъ сега да си дигне ржката; (Болшинство). Кой ще предлага тия лица за секретари на Народ. Събрание, представителитѣ ли или бюрото? (Гласове: бюрото)). Който желае да ги предлага Народ. Събрание, да си дигна ржката. (Само единъ дига). За секретаръ на бюрото отъ страна на сжщото се предлага

г-нъ Иванъ Касабовъ. Който приема г-на Иванъ Касабова за секретаръ на бюрото, да си дигне ржката. (Болшинство). Значи приема се. Има дума г-нъ Ив. Касабовъ.

Иванъ Касабовъ: Г-да представители, азъ мисля че г-нъ Председателъ съ това иска да ме докачи или друго . . .

Председателъ: Моля г-на Касабова да си оттегли думата; бюрото не обича никого да докача.

Иванъ Касабовъ: Обикновенно е, и всички знаете, че за секретари се избиратъ въобще хора по-млади. (смѣхъ). Нездѣйте се смѣ; възможно е да се върши тая работа, но азъ съмъ доста старъ за тѣзи длѣжностъ; заради това моля г-да представителитѣ да ми приематъ оставката. Азъ неможъ да приемѣ тая длѣжностъ, защото, пакъ повтарямъ, че за нея се искатъ хора по-млади, които иматъ острѣ гледъ, слухъ и прочее, а пъкъ у мене тѣзи нѣща сж затъпени и заради това моля да се приеме оставката ми.

Председателъ: Г-нъ Касабовъ се отказва отъ честта, която му прави Нар. Събрание, да бжде секретаръ на бюрото. За секретари наистина хубаво е да се избиратъ хора млади, но отъ друга страна трѣбва да се избиратъ хора дѣятелни, а отъ туй, което говори г-нъ Касабовъ, се види, че той е доста дѣятеленъ и бюрото, ако го е предложило за секретаръ, то е искало съ това да му направи отъ една страна честь, а отъ друга страна да вървятъ работитѣ по-редовно. Заради туй, ако г-нъ Касабовъ е мислилъ, че съ туй бюрото е искало да го докачи, то да отмахне тѣзи мисълъ отъ главата си. А понеже г-нъ Касабовъ се отказва отъ честта, която му се прави, ще предложъ този въпросъ да го рѣши събранието. Приема ли Нар. Събрание оставката на г-на Касабова? (Гласове: неприема; други гласове: приема). Който приема, да си дигне ржката (меншинство). И така г-нъ Касабовъ остава секретаръ на Народното Събрание (смѣхъ).

Педиръ това, бюрото предлага г-на Грънчарова. Който приема г-на Грънчарова за секретаръ на бюрото, да си дигне ржката. (Болшинство). Слѣдъ това бюрото предлага . . . има думата г-нъ Грънчаровъ.

Грънчаровъ: Г-да представители! Билъ съмъ секретаръ и въ други събрания, драго ми е и сега да бждъ, но азъ имамъ една болѣсть, и твърдѣ добрѣ знаятъ моитѣ познайници, че съ десната си ржка не можъ да работя никаква писменна работа. Именно заради това моля да се приеме оставката ми.

Азъ не се отказвамъ и никога не бихъ желалъ да се откажъ, но сега жалъ ми е, че съмъ принуденъ да се откажъ, именно за това, че десната ржка ми е болна и не можъ да

пишъ. Повтарямъ, че онѣзи приятели, които ме знаятъ отъ близо, твърдѣ добръ знаятъ това нѣщо; заради туй предъ видъ на това моля да се приеме оставката ми. Друга работа приемамъ.

Предсѣдателъ: Забѣлѣзвамъ, че мнозина отъ г-да представителитѣ, кога нѣкои се избере за членъ въ комисията или като сега за секретари, искатъ да говорятъ по такива въпроси. Ми се струва, че когато човѣкъ се избере отъ Нар. Събрание, негово пълно право е да се откаже и послѣ Събранието да рѣши. Г-нъ Грънчаровъ иска да се освободи по болестъ и ако туй нѣщо е истина, Събранието не може да го принуди, заради това, азъ нѣма да дамъ никому думата по неговото отказване, тѣй като това зависи отъ него, който е избранъ. Неговото обяснение е достатъчно за да приеме Събранието оставката му или не; за това ще туря на гласоподаване: който приема оставката на г-на Грънчарова, да си дигне ржката. (Болшинство)

Филипъ Симиловъ: Азъ не вѣрвамъ, че е боленъ.

Предсѣдателъ: Г-нъ Симиловъ, вий не мислѣте, че г-да представителитѣ лжкатъ, трѣбва да вѣрваме на уважителнитѣ причини, когато ни се представятъ, инакъ ще ви отнемъ думата.

Слѣдъ това бюрото предлага за секретаръ г-на Ив. Славейкова; който не приема г-на Ив. Славейкова за секретаръ да си дигне ржката. (Никой не дига — приема се).

Подиръ за секретаръ на Нар. Събрание отъ страна на бюрото се предлага г-нъ Захарий Градинаровъ. (Приема се). Подиръ него предлага се за секретаръ г-нъ д-ръ Вачевъ. (Приема се.)

И така съгласно съ рѣшението на Нар. Събрание се избрахъ още 4 секретари, тѣй щото за напредъ мисля, че ще прочитатъ редовно съкратенитѣ протоколи.

На дневенъ редъ дохожда запитванието на г-на д-ра Стойнова, относително прѣснатитѣ слухове за злоупотребление на държавни пари отъ министри и частни лица.

Д-ръ Стоиловъ: Г-да! По мое запитване, вие чюхте основнитѣ мотиви, по които азъ имахъ честта да попитамъ г-на м-ра на Финанситѣ, за да ми даде разяснения по тѣзи работи. За това, щомъ като чюя разясненията на г-на м-ра на Финанситѣ и въ сжщото време м-ра Предсѣдателя, тогава си запазвамъ правото, да искажъ своето мнѣние по нататѣкъ.

Предсѣдателъ: Г-нъ Стоиловъ се умолява днесъ да прочете или поне устно да подкрѣпи своето запитване, защото така е приетия редъ. Споредъ приетия редъ, трѣбва да се прочете това, което е внесено въ миналото засѣдание или поне

устно да го подкрѣпи съ надлѣжнитѣ прибавки. Ако негова милостъ не ще да прочете още единъ пѣтъ запитванието то днесъ бюрото ще прочете само това запитване, тѣй като г-нъ Стоиловъ, споредъ както той каза, нѣма какво да прибави за подкрѣпление, инакъ трѣбва да се прочете отъ него изново. (Д-ръ Стоиловъ: ще го прочетъ!) И така г-нъ Стоиловъ ще прочете, ще обясни своето запитване, за да може да му отговори г-нъ М-рътъ, ако желае още сега.

Д-ръ Стоиловъ: Ще прочетъ изново запитванието си при всичко, че по установения редъ ненамирамъ за нужно да направя това.

Запитванието ми г-да, е слѣдующето:

(Чете):

ЗАПИТВАНИЕ.

Отъ нѣколко време насамъ въ нѣкои български вѣстници се пише постоянно и много, че сж се открили голѣми кражди на държавни пари. Разни слухове се прѣскаатъ както въ столицата, тѣй и вънъ изъ провинцията; говори се че имало нѣколко милиони откраднати отъ хазната, и общественото мнѣние се намира въ неизвѣстность.

Тѣй като отъ една страна споредъ чл. 153 отъ Конституцията, министритѣ отговарятъ за всичко, което тѣ извършятъ по управлението на повѣренната тѣмъ часть, а безъ министерска заповѣдъ казначействата не могатъ да издадѣтъ нито една стотинка, тѣй като отъ друга страна всѣка обикновенна кражба и всѣко злоупотребление на правителствени пари се наказва по углавний законъ, отъ обикновеннитѣ сѣдилища;

То, на основание чл. 107 отъ Конституцията имамъ честь да запитамъ г. предсѣдателя на Министерски Съвѣтъ: 1) отъ като е зель управлението на страната въ ржцѣтъ си, и слѣдователно располага съ държавнитѣ архиви, какви сж кражитѣ на държавни пари, които е открилъ? Кой министръ е извършилъ тѣзи кражди и съ чий подписъ сж били извършени тѣ? Може ли, правителството да съобщи на Нар. Събрание, документитѣ които сж отнасятъ къмъ тѣзи кражба? Да ли ще ги печата и публикува въ Зелена Книга?

Ако има частни лица, които сж злоупотребили държавни пари, съобщени ли сж на г. министръ на Правосѣдието улики и доказателствата, за да се распореди тоя послѣдния въ качеството си на главенъ прокуроръ на Княжеството, на основание чл. чл. 82 и слѣд. отъ Оттоманский Наказателенъ законъ да предаде виновнитѣ на сѣдъ?

Ако не е направилъ това до сега, кои сж причинитѣ?

Председателъ: Г-нъ М-ръ се нахожда тукъ и споредъ приетия редъ, може да отговори за запитването още и днесъ или ако желае и въ друго заседание.

Председателъ на Мин. Съвѣтъ Карвеловъ: Азъ има да отговоря на г-на почитаемия представителъ отъ Новий-Назаръ, че той, както се види, е малко сбъркалъ адреса къмъ когото трѣбвало да отпрати запитването си. Наистина, че споредъ 107 чл. отъ Конституцията, депутатитѣ иматъ право да правятъ запитвания къмъ правителството и надлъжнитѣ министри сж длъжни да отговарятъ, но разбира се за дѣйствиа тѣхни, а не на технитѣ предшественници. На основание 153 чл. отъ Конституцията, министритѣ отговарятъ предъ Князя и Нар. Събрание, но за своитѣ дѣла, а не за дѣлата на други министерства предъ тѣхъ. Повтарямъ, че единъ министръ отговаря само за своитѣ дѣйствиа и никога не може да се сжди за дѣлата на другитѣ министри, негови предшественници.

Ние сме турени да управляваме страната, а не да претрѣваме архивитѣ и да издирваме злоупотрѣбленията на други. Тоже и азъ съмъ чулъ и въ много газети съмъ челъ, че е имало разни злоупотрѣблениа, и мож да кажъ на Нар. Събрание, че, при съставянето законопроекта за отчетността на бюджета, намѣрихъ близо до 17 милиона франка формално неправилно израсходвани и близо до 5 милиона лева дадени на заемъ пакъ неправилно т. е. безъ разрѣшенieto на Нар. Събрание, но това, кражба ли е или не, нито желаемъ нито имаме право да калификацираме. Ние не сме сждии. Нар. Събрание на основание единъ членъ отъ Конституцията има пълно право да назначи анкетна комисия и тази комисия като разгледа подробно работата, ще даде рапортъ на Нар. Събрание и то ще види каква е тая работа: кражба ли е или не. Подиръ това, ако Събранието намѣри за нужно, може да отдаде нѣкои министри подъ сждъ и сжда ще се произнесе окончателно — ако Нар. Събрание намѣри, че нѣкои министри трѣба да се даджтъ подъ сждъ.

Колкото за частнитѣ лица, упомяахти въ запитването на г-на Стоилова, Министерството може да ги отдаде подъ сждъ, ако тѣхнитѣ действия не сж били разрѣшени отъ други министри. Има нѣколко такива дѣла, за които Министерството се е распоредило за отваряние процеси за стари работи не разрѣшени отъ други министерства; но тамъ дѣто сж разрѣшени, новото министерство не е компетентно да рѣшава тия въпроси.

Заради това, азъ мисля, че по-добрѣ ще направи г-нъ д-ръ Стоиловъ, ако предложи да се избере една анкетна комисия, която да разгледа всичкитѣ досегашни наши дър-

жавни расходи. А азъ нито имамъ намѣрение да отговарямъ за работитѣ на други, нито пакъ да се печататъ документитѣ въ Зелената Книга, защото въ Зелена Книга не се печататъ такива документи, и слѣдователно нѣма да се печататъ подобни нѣща и въ нашата Зелена Книга.

Председателъ: Споредъ приетия редъ подиръ отговора на Министра, думата се дава на запитвача. Думата има г-нъ Стоиловъ.

Д-ръ К. Стоиловъ: Г-да, направи ми се упрекъ, че неправилно съмъ отпратилъ запитването си къмъ председателя на Министерски Съвѣтъ. Трѣбва да забѣлѣжжъ, че този упрекъ би билъ умѣстенъ, ако направѣхъ запитване за тѣхната отговорност. Нѣмахъ намѣрение и нѣмамъ да подигвамъ въпросъ за отговорността на настоящий Министерски Съвѣтъ. Въ качеството си на представителъ искахъ публично изражение за слуховѣтъ, които не тѣзи година първъ пѣтъ се прѣскагъ въ България; искахъ просто да узнажъ отъ председателя на Министерски Съвѣтъ, какво знае за тѣзи работа.

Въпреки рѣкоплексканията, съ които се посрѣщна отговора на Министръ председателя, намирамъ този отговоръ неудовлетворителенъ. Че съмъ могълъ да предложжъ да се състави комисия, това го знажъ. Че на основание на членъ 105 отъ Конституцията, Нар. Събрание има право да прегледва смѣтки по всичкитѣ управления, знажъ сжщо; че на основание на Конституцията може да се предложи и избере комисия, сжщо знажъ. Това, което искамъ днесъ да знажъ, обаче е, да ли изпълнителната властъ въ врѣме отъ като е на властъ, е намѣрила нѣщо по тѣзи работа? А че тя се е занимавала по този въпросъ, се показва отъ съобщението на г. Министра Председателя, че се распоредилъ да се даджтъ подъ сждъ нѣкои частни лица. Искахъ да ни каже г. Министръ мнѣнието на правителството, тѣй както предписватъ 105 и 106 членове отъ Конституцията: или че е намѣрилъ злоупотрѣблениа или не. Имахъ право да искамъ това отъ изпълнителната властъ, защото вие знаете, че у насъ властѣта е раздѣлена и че раздѣленieto на властѣта е едно основно начало. Ние сме, като народни представители, законодателна властъ, и ние можемъ да контролираме това, което се предложи намъ. Ние можемъ да испытваме само тогава, когато имаме недовѣрие на това, което ни се представя. Днесъ обаче защо, съ каква цѣль да назначаваме анкетна комисия. (Гласове: охо!). Правителството, което днесъ управлява страната се радва съ пълно довѣрие отъ страна на Нар. Събрание, и то, правителството трѣбва да представи на Нар. Събрание това, което е намѣрило. Има

въ Финансовото Министерство толкова контролори, има Сметна Палата; нека ни представи, което намърило и тогазъ, ако Нар. Събрание се усъмни въ резултата, който му се представи, може би ще назначи анкетна комисия. Но безъ да се представятъ никакви данни, безъ да се представятъ никакви основания отъ страна на изпълнителната властъ, не намирамъ, че подлежи сега да се избира комисия. Азъ се отправихъ до представителя на изпълнителната властъ, не да искамъ да ни представи отчетъ, а да представи това, което е намърилъ и тогазъ, разбира се, азъ си запазвамъ правото — както и когато подигнахъ запитванието — да направя предложение за анкетна комисия. Но тъй както се представя въпроса, то е просто да се закопае работата. (Гласове: не е истина!). Азъ съмъ запитвалъ, господа, и ще си искажъ мнѣнието. Това както ни се представя нѣма друга цѣль и нече има другъ резултатъ освѣнъ да се продължи работата и да се зарови. Тукъ искамъ да се хвърли свѣтлина върху начина, по който сж били израсходвани нашитѣ пари. Защо го предложихъ сега? Предложихъ го за това, защото както чухте отъ Тронната рѣчь, ще имаме да рѣшаваме важни работи. Желаяхъ преди да пристѣпимъ къмъ тѣзи работи да имаме точно понятие върху това, което се вършило въ насъ. Ако дѣйствително има между насъ лица, които сж управлявали България, и които заслужаватъ да се хвърли позоръ върху тѣхъ, да се отдѣлжтъ отъ публичната арена и да имъ се отнеме характера на публични дѣйци. Анкетни комисии сме имали двѣ и тѣзи комисии сж разгледвали дѣлата на Министерството на Общитѣ Сгради, но не знажъ резултата, до който сж дошли. За това повторявамъ, повторно моето запитване, и то е отправено до председателя на Министерски Съвѣтъ, за да съобщи въ Събранието всичкитѣ данни, съ които той разполага и тогава си запазвамъ правото, ако стане нужда, ако има работа за испитване да предложжъ за анкетна комисия. Считаю туй, което се отговори, за избѣгване на въпроса, вмѣсто да ми се даде прякъ отговоръ, какъвто заслужаваше това важно запитване.

Атанасъ Насалевски: Азъ желяжъ и моляжъ почитаемото Нар. Събрание да отговори на г-на Стоилова, който направи запитване къмъ нашето правителство. По моето мнѣние запитванието на г-на Стоилова може да си има мѣстото, но днесъ не му е врѣмето; именно най-напредъ ние не сме отговорили на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО на троната рѣчь. Второ: не сме провѣрили догълнителнитѣ избори. Трето: дали сме на комисията да изработи правилникъ за днешното обикновенно Нар. Събрание, което да се води по този правил-

никъ. Споредъ моето мнѣние работата му е излишна. Прибързалъ е. И азъ познавамъ, че въ това Събрание не сме се събрали само да се гледаме въ очи, а да питаме бившето и днешното министерство, какво сж направили съ народния потъ. Тогава ще изберемъ една или за всеко м-во отдѣлно комисия и да издири сметкитѣ, кои сж правилни и кои неправилни и да се оправи и процвѣти страната за напредъ. За това моето предложение е да се отхвърли запитванието на г-нъ Стоиловъ до гдѣто не се направятъ онѣзи нѣща.

Председателъ: Споредъ дѣйствующия у насъ редъ, когато стане запитване, слѣдъ отговора който се даде на запитвача, и слѣдъ неговитѣ възражения на този отговоръ, пита се Събранието, доволно ли е отъ този отговоръ на министра или не. Ако се произнесе Нар. Събрание, че е недоволно, пристѣпва се къмъ разискване. Сега като искамъ да запази прецедента, който се практикувалъ въ миналитѣ истински Нар. Събрания въ една двѣ сесии, то предлагамъ и питамъ Нар. Събрание: удовлетворено ли е Нар. Събрание отъ обясненията, които даде г-нъ м-ръ или не. (Гласове: удовлетворено е! — Други гласове: не е!) който не е удовлетворенъ отъ даденитѣ обяснения отъ г. м-ра, да си дигне ржката. (8 души дигатъ). Значи Нар. Събрание е удовлетворено.

Шивачевъ: Искамъ думата. Г-нъ Насилевски да говори и азъ да нѣмамъ право да говоржъ, какво ще каже това?

Председателъ: Молжъ г-на Шивачева да си сѣди на мѣстото, защото въпроса е рѣшенъ. И така отъ обяснението, което даде М-ръ Председателъ сж недоволни само 8 души. Преминува се къмъ очереднитѣ въпроси. Г-нъ Мирски прави предложение да се разисква въ днешния дневенъ редъ да се обнародватъ законитѣ въ годишни сборници.

Мирски: Предложението, което ще направя, не е нѣщо ново. Това е нѣщо, което се върши, но правя предложение какъ това да се свърши. Извѣстно ви е, споредъ членъ 146 отъ Конституцията, никой законъ и предложение съ законодателенъ характеръ нѣма сила и дѣйствие, до гдѣто се обнародва. Това обнародване става за запознавание съ закона по възможность всичкитѣ жители на Княжеството. Споредъ днешния въ насъ редъ съ закона се запознаватъ само читателитѣ на «Държавния Вѣстникъ», правителственитѣ чиновници и малко други близо стоящи лица при тѣхъ и абонатитѣ. Повечето граждани български и да искатъ да четжтъ законитѣ нѣматъ възможность да ги получатъ, защото въ «Държавенъ Вѣстникъ» се печататъ безъ установенъ редъ съ разни административни распоредания, съ указы за назначение чиновници и пр. Ако не въ

края на всеко три мѣсечие, то да се прави въ края на годината, като прегледъ на съдържанието на законитѣ въ вѣстника (чете:)

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

относително обнародванието законитѣ въ годишни сборници.

Споредъ ст. 46 отъ Конституцията никой законъ и предложение съ законодателенъ характеръ нѣма сила и дѣйствие, докѣ не се обнародва. Това обнародване става за запознанието съ законитѣ възможно всичкитѣ жители на Княжеството. Но споредъ днешний редъ у насъ, съ законитѣ се запознаватъ само читателитѣ на «Държавенъ Вѣстникъ» правителственитѣ и още малко други, близо стоящи до тѣхъ лица (общинскитѣ службаша, и адвокатитѣ и т. н.), а повечето граждани български, и да умѣятъ да четжтъ и разбиратъ законитѣ, нѣматъ днесъ достатъчна възможность да изучаватъ послѣднитѣ: първо защото въ «Държавенъ Вѣстникъ» се печататъ законитѣ безъ никакъвъ установенъ редъ, разбъркано съ разни административни распореджания (укази за назначение чиновници и пр.), безъ да се прави, ако не въ края на всеко тримѣсечно, поне въ свършъка на всека година прегледъ на съдържанието, изложено въ вѣстника, и второ, защото министерствата, ако и да печататъ отъ послѣ, макаръ повечето пжти и твърдѣ късно, законитѣ на отдѣлни книги, нѣ тѣзи книги се распрачатъ само до правителственитѣ учреждения, не поне и до общинскитѣ управления, и то въ малко екземпляри, тѣй щото само въ нѣкои случаи може желающия да си купи нужнитѣ всекиму закони, ако и съ цѣна сравнително доста висока; на пр., закона за настойничеството, състоящъ само отъ единъ печатенъ листъ (16 стр.), продава се въ Варна (30) ст., а може би нѣгдѣ и по скъпо, като не е опредѣлена върху му цѣната, когато той трѣбваше да се продава най скъпо (20) ст., дори само (10) ст., ако е напечатанъ въ двѣ или три хиляди екземпляра. Въ видъ на изложеното, за по удовлетворителното приложение ст. 47 отъ Конституцията, намѣрахъ за полезно да направя слѣдующето предложение:

1) Издаденитѣ до днесъ отъ турянието въ дѣйствие Конституцията закони и предложения съ законодателенъ характеръ да се издадатъ въ шесть на еднакъвъ форматъ книги, книги, именно за всека година по единъ сборникъ съ законитѣ въ хронологический редъ, придружени отъ таблица въ края на всека книга по азбученъ редъ.

Въ първий сборникъ (за 1879) да са напечата на чело Конституцията.

2) Въ сборника за текущата (1884) година да се напечататъ и законитѣ които ще се приематъ и утвърдятъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Княза въ настоящата първа редовна сессия на IV-то Обик. Народно Събрание.

3) За напредъ тутакси слѣдъ обнародванието въ «Държавенъ Вѣстникъ» каквито и да било закони, да се препечатватъ тѣ съ съжитѣ, наредени за вѣстника букви, незабавно въ отдѣлни книги, все на еднакъвъ форматъ, съ № по редъ, и да се распрѣсватъ за проданъ въ едно по-малко количество по всичкитѣ ковчежничества въ Княжеството, като се опредѣля върху всекой законъ цѣната му. Отъ тѣзи книги въ свършъка на всека година да се съставя сборника за цѣлата година на форматъ на предидшитѣ годишни сборници, съ нуждната таблица въ края на сборника.

4) Всички закони да се отпечатватъ най малко по три хиляди екземпляра за да могатъ се отпуща за проданъ съ възможно най малка цѣна, а препечатванието имъ да се не позволява отъ правителството на частни лица, освѣнъ въ учени списания, съ коментари (тълкувания).

Това е моето предложение и надѣвамъ се, че ще се подържи, защото е въ полза на нашия народъ.

Предсѣдатель: Г-нъ Мирски прави предложение за напечатание, въ годишни сборници, законитѣ, които съ се издавали. По това който желае да говори ще му се даде дума. При всичко че въ закона се казва, че иска една четвъртина отъ представителитѣ да поддържжтъ това предложение, но понеже нѣма законодателенъ характеръ, а се казва просто да се печататъ законитѣ, то ми се струва, че неще има нужда да се подържи отъ една четвъртина отъ представителитѣ. Ако Нар. Събрание желае да се поддържи отъ една четвъртина отъ представителитѣ; това мислж е излишно, защото това е желание на единъ представителъ да знае публиката, какви съ законитѣ. Като не е въпроса такъвъ, за който се иска да се поддържи отъ една четвъртина частъ отъ представителитѣ, менѣ ми се струва, че нѣма нужда отъ поддържане. Но при всичко това искамъ да знаж миѣнието на Нар. Събрание. Който намира, че предложението трѣбба да се подкрѣпи съ една четвъртъ отъ представителитѣ, да си дигне ржката (дига единъ). Слѣдователо ще се разисква.

Мановъ: Г-да представители! предложението на г-нъ Мирский, да се печататъ издаденитѣ до сега закони въ годишни сборници и да се даде на всекий български гражданинъ възможность да има предъ очи законитѣ, отъ които се управлява страната и законитѣ, които въ единъ случай гарантиратъ правата му, споредъ мене е твърдѣ умѣстно.

Както чухте, г. Мирски доста пълно разви своето предложение. Азъ ще добавя само това, че законитѣ, които сж излѣзли до сега и распореданията, които сж се правили по тѣзи часть, много пѣти сж недостѣпни, не само на всички граждани, но и на онѣзи, които иматъ всѣки часъ работа съ законитѣ. Случвало се е да се търси законъ и да се не намѣри. Случвало ми се е на мене тукъ въ София, да търся напр. устава за тютюнитѣ, за спертнитѣ питиета и други и други, които сж необходими въ извѣстни случаи да ги има чловѣкъ, но нѣма ги. Въ книжарницитѣ нѣма да се продаватъ. Реда, който се е практикувалъ до сега, е редъ, който не дава възможность на българскій гражданинъ да има законитѣ и да се ползува отъ тѣхъ. Поддържамъ мнѣнието на г. Мирски и ще моля г-да представителитѣ, въ интереса на страната ни, въ интереса на българскій гражданинъ, да се приеме това предложение на г. Мирски, като се не има предъ видъ това, че ще станатъ разноски. Разноски ще станатъ, но ползата, която ще произведе групиранieto всичкиѣ закони наедно, ще бжде доста голѣма и затова не трѣбва да се гледа на разноскитѣ.

М-ръ Радославовъ: Предложението на г. Мирски, чини ми се, че е толкова умѣстно, щото нѣма да стане нужда за разисквание повече. Нужно е, както за населението, тѣй и за онѣзи, които се занимаватъ съ законитѣ. Нуждата отъ законитѣ, г-да, е голѣма. Не знамъ, какъ е по другитѣ управления, но по сѣдебната часть има правила, макаръ и приврѣмenni, но сж ставали твърдѣ много необходими, а отъ друга страна не можѣтъ да се намѣрѣтъ. Както адвокатитѣ, сѣдитѣ, тѣй сжщо и населението има нужда отъ тѣхъ. Напечатванието на тѣзи закони въ особенни сборници е необходимо. Заради това мисля да се приеме това предложение, а правителството ще го изпълни съ голѣма аккоратность.

Свещенникъ Радевъ: До колкото помня още въ 80-та година азъ като народенъ представител бѣхъ направилъ предложение, и бѣше сж рѣшило щото законитѣ, които се одобряватъ отъ Нар. Събрание, да се печататъ на отдѣлни екземпляри и да се испроваждатъ, както на учрежденията, тѣй и да сж продаватъ на частни лица, но незнамъ, по кои причини тогава и по-сетнѣ не се удовлетвори тѣзъ нужда. Но сега, като дойде на редъ предложението на г. Мирски, азъ отъ моя страна, а вѣрвамъ и всички г-да представители ще се съгласятъ, да се приеме туй предложение както си е. У насъ има закони както напр. закона за горитѣ, когото азъ поне не съмъ видѣлъ на особена брошура, слѣдователно по нататъшно говорение по този въпросъ е излишно

и предлагамъ, да се даде на вотирание предложението на г. Мирски.

Предсѣдатель: Нѣма много души записани да говорятъ; само г-нъ Балканскій има да говори и умѣстно е да му се даде думата. Г-нъ Балканскій има думата.

Балканскій: Г-да представители, дѣйствително г. Мирскій подигна единъ въпросъ, който е много важенъ и за когото можъ да ви кажъ, че нашитѣ избиратели сж говорили може би хиляди пѣти. Той направи едно предложение, което изисква отъ наша страна добро изучаване и мнѣние за да можемъ да го рѣшимъ удовлетворително. Азъ до колко чухъ отъ г-на Мирскій и отъ другитѣ господа, виждамъ, че всѣкий е съгласенъ именно да се печататъ законитѣ. Причинитѣ на това негово предложение всѣкий може да си обясни, който постоянно живѣе между населението, съприкоснува се съ него и вижда, че Българскій гражданинъ нѣма понятие отъ най-елементарнитѣ закони въ княжеството. Напримѣръ: дойдатъ избори за общини или за окръжни съвѣти и виждате чловѣкъ който свършилъ 2—3 класса дохожда и пита, какво ще се прави, колко хора ще изберемъ и пр., и въобще чловѣкътъ нѣма понятие отъ нищо. Като го попиташъ, ти си чловѣкъ грамотенъ, защо незнаешъ тѣзи работи; казва отъ дѣ да си купя закони, когато въ нашитѣ книжарници има само трагедии и комедии, а това, което е най-хубаво за българскій гражданинъ, се лишаватъ отъ него и не може да си купи.

Ако трѣгнемъ, по колкото книжарници имаме, макаръ и да сж тѣ малко, нѣма да намѣримъ нито закони за общинитѣ, нито за окръжний съвѣтъ, нито по сѣдебната часть, а особено за мировитѣ сѣдии, които сж необходими за всѣкого.

Помислете, г-да, въ какво положение се намира днесъ българскій избирателъ и въобще българскій гражданинъ. Конституцията му дава толкова много правдини и той иска именно да упази тѣзи правдини, а пакъ нѣма отъ дѣ да прочете за тѣхъ. Той знае, че има законъ за общинитѣ, знае че ще избира кметъ и ще дава гласа си за единъ кметъ, но не знае, какъвъ да бжде тозъ кметъ — не казвамъ, че всички, — но повечето не знаятъ, да ли кмета е почтенъ чловѣкъ. Случвало се е, щото да гласуватъ за свой кръстникъ за кметъ. Споменувамъ тѣза нѣща, защото съмъ зималъ участие въ всѣвакви избори и съмъ забѣлѣжилъ много такиви примѣри. Тѣй щото споменувамъ само закона за общинитѣ, а пакъ представете си, какво се случва съ законитѣ за изборитѣ на окръжни съвѣти, послѣ за Нар. Събрание и тѣй нататъкъ.

Както въ Търново, тъй и тука имаме случай да се убедимъ въ истинността на това. Друго имамъ да споменъ. Бюджета е дѣйствителенъ законъ, но много пѣти се случвало, г-да, че нѣкои отъ гражданитѣ искали бюджета отъ учрежденията, а тѣ казвали, че не имаме приказание, не можемъ да даваме на вѣнъ, а който иска може въ управленieto да прочете. Разбира се, всѣкий отъ насъ вѣрва и осѣща неудобността на това нѣщо. Сетнѣ въ едно общо мѣсто, дѣто има 30 души, да чете, да се занимава и да направи заключение, е мѣчно. Тѣй щото желателно е, освенъ другитѣ нѣща, и бюджета, който се коснува до джобоветѣ на гражданитѣ, да се печата и да се продава съ цѣ-офтина цѣна. Вѣрвамъ, че почитаемото правителство нѣма да изгуби никога, защото много хора има, които желаятъ да иматъ тѣзи закони на рѣка, а нѣма отъ дѣ да си зематъ. Ако земе нѣкой да пише въ София до г-на Министра, за да му се достави таквъ законъ, не е възможно, защото и министритѣ иматъ общи работи, за които трѣбва да мислятъ.

Затова напълно поддържамъ г-на Мирский, че трѣбва да се напечататъ всички наши закони и да може всѣкий българский гражданинъ да ги купи. Чини ми се, че се спомена на цѣло да се напечататъ, до колкото помнѣ.

Азъ мисля, че, ако се печататъ на цѣло нѣколко, ще бѣде по скъпо за всѣкий чловѣкъ да ги купи; напротивъ да се печататъ отдѣлно всѣкий законъ, за да може всѣкий да си купи.

Л. Дуковъ: Г-да представители, това предложение, което направи г-нъ Мирски, мисля всѣки отъ насъ е обѣденъ, че трѣбва да се поддържа и мисля, че никой нѣма да се въспротиви на това за да се приеме. Ако г-нъ Мирски склонява, азъ имамъ да добавя върху това предложение двѣ думи: ако не е съгласенъ, азъ ще направя особено предложение. Мисля че това е близко и че има свѣрска съ моето предложение, за това сливането му не е трудно. Ако Нар. Събрание е съгласно, щото всичкитѣ закони, които ще се изработятъ въ настоящето Събрание да се печататъ въ сборници, то азъ мисля да се испроводятъ по единъ екземпляръ на всѣкий отъ г-да представителитѣ. Ако каже нѣкой че тѣхъ ги има въ протоколитѣ, то е истина, но както знаемъ, малко късничко се печататъ протоколитѣ и много време се минува до дѣто да дойдатъ до насъ, а до дѣто дойдатъ сами незнаемъ какво се е рѣшило въ Нар. Събрание, човѣкъ забравя и често дохождатъ нашитѣ избиратели и питатъ и ний незнаемъ какво да имъ кажемъ. Най послѣ тръгнаха сме да гледаме по стенографическитѣ протоколи и да имъ кажемъ какъ е гласувано и какъ е станало. Затова

азъ предлагамъ върху това предложение на г-на Мирски да се каже, да се проводятъ на представителитѣ всичкитѣ закони, които се изработватъ въ това Събрание. Ако не се съгласи г-нъ Мирски, мож да направя особено предложение и да моля Нар. Събрание, да се приеме щото на всѣки представителъ да се проводятъ отъ всичкитѣ закони, които се изработватъ въ настоящата сесия.

Мирски! Станахъ, г-да представители, да обясня, че подъ името «законъ» не разбирамъ, че искамъ да се печата бюджета и тѣмъ подобни. Азъ искахъ да се печата Българската легислация и съ това всѣки Българинъ разбира какво трѣбва да се печата. Тѣзи закони, които сж необходими всѣкому, а не и бюджета, за който човѣкъ може да се научи отъ протоколитѣ на Нар. Събрание. Колкото се относи до това, което иска г-нъ Дуковъ, да искамъ, да се проводятъ на всѣки представителъ по единъ отъ до сега печатанитѣ закони, азъ не съмъ съгласенъ, защото, ако се проводятъ законитѣ до всичкитѣ Български ковчезничества, отъ тамъ всичкитѣ, и граждани и представители, ще си копуватъ и народнитѣ представители, ако сж забравили нѣщо, ще зематъ законитѣ, ще прочетатъ и ще ги обеснятъ на своитѣ избиратели.

Предсѣдателъ: Има записани още 5 души. Който желае да се говори, да си дигне рѣката. (Двама дигатъ). Значи Събранието не желае да се говори още по този въпросъ. Споредъ приетия редъ, ще се гласува предложението на г-на Мирски, споредъ както той го прочете отъ трибуната. Който приема това предложение на г-на Мирски, за да се печататъ въ годишни сборници законитѣ, по които се управлява Българското Княжество, да си дигне рѣката. (Вишегласие). И така предложението на г-на Мирски се прие. Давамъ 10 минути отпущка.

(Послѣ отпущка).

Предсѣдателъ: (звъни). Засѣданието се продължава; на дневенъ редъ е въпроса на г-на Никола Живковъ, за унищожението закона за печата, който противорѣчи на Конституцията.

Н. Живковъ: Г-да представители, азъ отеглювамъ отъ дневенъ редъ това предложение, за да направя, съгласно съ 109 чл. отъ Конституцията, писмено предложение, ако правителството не приготви предложение за унищожението на този законъ, който противорѣчи на Конституцията. Заради туй отеглямъ си сега предложението, а за тогасъ си запазвамъ правото.

Предсѣдателъ: Понеже г. Живковъ оттегля своето предложение, то се разбира, че споредъ приетия редъ не може да

се говори и разбира се не може да станатъ никакви дебати. Тука има едно прошение отъ г. Илия Попова, Силистренския представителъ. Това прошение е подадено на бюрото въ сегашното заседание. Въ това прошение г. Илия Поповъ моли да му се даде безсроченъ отпускъ, по причина че е боленъ много, до като си поправи здравието. Понеже тѣзи работи не търпятъ отлагателность, за това азъ се обръщамъ къмъ Нар. Събрание да попитамъ: да ли Нар. Събрание отпуска на г. Илия Попова, Силистренския депутатъ, искания безсроченъ отпускъ? Който не е съгласенъ да му се даде искания отпускъ, да си дигне ръката. Единъ дига. Слѣдователно на г. Попова се дава безсроченъ отпускъ по причина на болестъ. Дневний редъ е исчерпанъ. За дневенъ редъ отъ страна на бюрото иматъ да се предложатъ нѣкои и други работи за слѣдующето заседание. Но преди да направи това бюрото, питамъ Нар. Събрание: желае ли да се съберемъ утрѣ на извънредно заседание. (Гласове: желае). Който отъ г-да представителитѣ е съгласенъ да се събератъ утрѣ, часа по 1, на извънредно заседание, да си дигне ръката. (Вишегласие). На дневенъ редъ въ утрѣшното заседание ще бжде: 1-во. Прочитание на споразумѣнието на нашето правителство съ правителството на Источна Румелия по митническия въпросъ, то е едно, което ще се прочете и се избере комиссия. Сетнѣ на дневенъ редъ ще бждатъ внесенитѣ отъ Министерството на Финанситѣ законопроектитѣ, именно законопроекта за митницитѣ, тютуна, бериитѣ, за акциза и другитѣ пития, законопроектъ за гербови сборъ, за ковчежничествата. Тѣзи законопроекти ще се прочетатъ и ще се избиратъ надлежнитѣ комиссии. Друго нѣщо нѣма нищо да се предложи отъ страна на бюрото. Ако нѣкой желае да направи предложение на дневенъ редъ има думата.

Д-ръ Вачевъ: Комиссията за провѣркитѣ на изборитѣ е приготвила вече нѣкои, затова азъ предлагамъ да се тури по-напредъ на дневенъ редъ доклада на комиссията за провѣркитѣ на изборитѣ.

Председателъ: Освѣнъ това на дневенъ редъ ще бжде внесения законопроектъ отъ г. Министра Радославова, министръ на Правосъдието, за съдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ

помощници и този законопроектъ ще се прочете и ще сж избертъ и за него комиссии. Има ли нѣкой да предлага на дневенъ редъ?

Ненко Храновъ: Азъ имамъ да направя питанне къмъ г-да министритѣ: г. министра на Вътрѣшнитѣ Работи и г. министра на Просвѣщението и то да се тури на дневенъ редъ.

Председателъ: Относително за какво?

Ненко Храновъ: Запитванието ми е това: истина ли е, да отговори г. министръ на Вътрѣшнитѣ Работи, че г. д-ръ Молловъ получвалъ заплата като чиновникъ при Соф. окр. болница и, когато е билъ избранъ за депутатъ, да ли освѣнъ министерската си длъжностъ е занимавалъ и тѣзи длъжностъ? Туй е едно запитване къмъ г. министра на Вътрѣшнитѣ Работи; а друго запитване е слѣдующето: истина ли е че бивши министръ на Финанситѣ, г. Сарафовъ, е получвалъ заплата като членъ въ Учебния Съвѣтъ при Министерството на Просвѣщението, сжщо и за него питамъ, когато е билъ избранъ за депутатъ, освѣнъ министерската длъжностъ, изпълнявалъ ли е и тѣзи служба, и съ указъ ли е назначенъ на нея; така щото, азъ ще моля да се тури запитванието ми на дневенъ редъ.

Председателъ: И то се тури на дневенъ редъ. Има ли нѣкой да предложи още нѣщо?

Петръ Николовъ: Желая, г-да, по-напредъ да се разгледатъ провѣркитѣ за изборитѣ и послѣ да се разгледатъ тѣзи работи.

Председателъ: На г. Петръ Николовъ мнѣнието е съгласно съ предложението на г. Вачева.

Балкански: Имамъ да направя запитване къмъ г. министра на Правосъдието и ако ми позволите въ кратцѣ ще го изложж сега. Да ми каже: колко дѣла сж постъпили въ Русенския окр. сждъ и колко въ Шумненския презъ настоящата година и послѣ защо въ Русенския окр. сждъ има двѣ отдѣления а въ Шумненския само едно?

Председателъ: Вашето запитване ще бжде на дневенъ редъ. Азъ бихъ молилъ г-да представителитѣ, които правятъ запитване или предложение, да ги даватъ писмено на бюрото за да нѣматъ сетнѣ причина да казватъ че бюрото не записало точно тѣхнитѣ запитвания.

Понеже никой не прави друго предложение и нѣмаме друга работа, то заседанието се затвара.

(Конецъ въ 4 часа послѣ пладнѣ).

Председателъ: **С. Стамболовъ.**

Подпредседатели: { **Н. Сукнаровъ.**
Тр. Пановъ.

Секретари: { **И. Лукановъ.**
А. Ташикмановъ.
А. Храновъ.
Н. Живковъ.
Т. Кърджиевъ.
Ф. Симиловъ.